

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני כשתילי זתים סביב לשלחנם,
הכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת שמות

אות ה

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני ולה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושיו וספריו יזכה לישועות בבני חי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'
נתרם לעילוי נשמת

האשה הצדקה
מרת **רייזל בת ר' מיכאל ע"ה**

מידלה בניה בעסירות לחירה ולחסד
הרבתה לגעול חסד בעיפה ובענונה
והייתה עסייעת בעאר פנים לעניים ושבורי לב
נלב"ע ז' שבט תשע"ט
תהא עליצת יושר
עבור בניה וכל עשפתה
תנצ"ב.ה.

יהי רצון

שהליעוד בספר הקדוש הזה
יהא לענוחת גפשה רוחה ונשמתה בעולם
העליון ובזכות הגדולה של רבינו זי"ע
תתעלה מעלה מעלה אהיל אל חיל
בגנזי ערוצים להעליץ טוב בעד כל ישראל
שגיושע בתשועת עולמים בב"א

לשוחפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

יו"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגיון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאסקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל וילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
והפצת המליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מדינתיל (17) סניף 635
מספר החשבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו מן נתון לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודבירי תורתו הקדושים וכן מכל
צרה וצוקה, וזושפע על הלומדים ועל המסייעים
בני חיי זמננו וכל טוב סלה
כהנחתו
בהקדמת ספריו.

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק ברבדי רבנו ולבארם בראוי עד היכן שמשנת ידנו, אולם דברי רבנו עמוקים מני ים ואין כמותנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו והעיונו, ובראי לא לקבוע כשה שכתב שזה הפירוש המוחלט ברביו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים הי"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל או רבותנו הקדמונים, בודאי לא על רבנו הקדוש זי"ע יהיה תלונתכם כי אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לטי מלומדים אשר יבין וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דברי רבנו, אא מנטי שמיצאם לרדיו כבדי שנוכל לתקנם ולשלכם במהרהודות הבאות, ובוה יהיה הלקו עמנו בויבוי הדברים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים,
וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פְּרֻשֵׁת שְׁמוֹת

ח

סוּטָה פָּרַק קָמָא (יב, ב), אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַר פֶּפְאָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם עֲשָׂרִים וְאַחַד בְּנִינֵן הָיָה, אָמְרוּ מְלָאכֵי הַשָּׁמַיִם לְפָנָיו לֹמֵר לְפָנָיו שִׁירָה לְפָנָיו הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם, מִי שְׁעֵתִיד לֹמֵר לְפָנָיו שִׁירָה עַל הַיּוֹם בְּיוֹם זֶה, יִלְקַח בְּיוֹם זֶה. רַבִּי

מאמרים ז"ל
אותו היום
כ"א בניסן
היה, אמרו
מלאכי
השמים
שעתידי לומר
לפניו שירה
וכו, מי
שעתידי לקבל
תורה וכו'

זְרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

ח

ענין הצלת משה רבינו מהיאור בזכות שירת הים ומתן תורה

מי - משה זה שְׁעֵתִיד לֹמֵר לְפָנָיו שִׁירָה עַל הַיּוֹם בְּיוֹם זֶה - בעשרים ואחד בניסן של שנת יציאת מצרים², אחרי שיבקע הים וינצלו ישראל מרדיפת פרעה ומצרים, וכי ראוי הוא שהוא עצמו יִלְקַח - יטבע בים, בְּיוֹם זֶה - בעשרים ואחד בניסן של שנה זו, ולא תגן עליו הזכות של אמירת השירה³. ואכן בזכות השירה שהיה עתיד לומר, ניצל משה ולא טבע ביאור.

דקדוקים במחלוקת מהי הזכות שעמדה למשה להנצל מהיאור
בתורה מסופר שיוכבד אמו של משה רבינו, הניחתו בתוך תיבה ליאור, כדי להצילו מגזירת פרעה להשליך לים את כל הבן הילוד, ובגמרא סוּטָה פָּרַק קָמָא (יב, ב)⁴, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַר פֶּפְאָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהִנִּיחְתוּ אִמּוֹ בִּיאוֹר, וְאַחַד בְּנִינֵן הָיָה, וְאָמְרוּ מְלָאכֵי הַשָּׁמַיִם לְפָנָיו הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם,

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

ג. וכמו שכתב רש"י (סוטה יב, ב ד"ה שירה) וז"ל, בכ"א בניסן נאמרה, כדתניא בסדר עולם, מרעמסס לסוכות, ומסוכות לאיתם, ומאיתם לפני פי החירות, הרי ג', ברביעי ויוגד למלך מצרים כי ברח העם (שמות יד, ה), חמישי וששי רדפו מצרים, אור שביעי ירדו לים, שנאמר ויאר את הלילה (שם יד, כ), לשחרית אמרו שירה, ויום שביעי היה, ויום טוב אחרון של פסח היה. ג. וקשה, שאם ילקה משה ביאור, לא יאמר שירה על הים, והאיך הגינה עליו זכות זו. ויש לומר, שהיה אפשר שילקה ויטבע אך לא ימות, ואחר כך יבא מלאך ויוציאנו מן המים. או אפילו אם יטבע לגמרי וימות, אפשר שתחזור

א. לשון הגמרא, רבי חנינא בר פפא אמר, אותו היום עשרים ואחד בניסן היה, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתידי לומר שירה על הים ביום זה, ילקה ביום זה. רבי אחא בר חנינא אמר, אותו היום ששה בסיון היה, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתידי לקבל תורה מהר סיני ביום זה, ילקה ביום זה. וכעין זה אמרו במדרש (שמו"ר א, כד), ופירש בעץ יוסף, שהם נחלקו בדרשת תיבת זה' שבפסוק 'מילדי העברים זה', שמורה על הזמן, ובשירה נאמר 'זה אלי ואנוהו' (שמות טו, ב), וכן לגבי התורה נאמר שהלוחות 'מזה ומזה הם כתובים' (שם לב, טו).

וְהוּא תְּמוּנָה, אֵיךְ אֶפְשָׁר שְׁלֵהֲצֵלְתוּ
שֶׁל מֹשֶׁה תִּצְטַמְדָּךְ סַנְגוּרִיא שֶׁל
מְלֹאכֵי הַשָּׁרֵת, וְכִי אִם לֹא הָיוּ מְלַמְדִּין
עָלָיו זְכוּת, הִיָּה מֵת בְּיָאוּר, וְהָא אֲמַרִּין
בְּמִדְרָשׁ (ב"ר ל, ח), 'וּמֹשֶׁה הָיָה רַעֲה' (שְׁמוֹת
ג, א), כֹּל מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּו' הָיָה, מְתַקֵּן מִיּוֹם

אָחָא בַר חֲנִינְיָא אָמַר, אוֹתוֹ הַיּוֹם
שִׁשָּׁה בְּסִיּוֹן הָיָה, אָמְרוּ מְלֹאכֵי
הַשָּׁרֵת לְפָנָי הַקְדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹנוּ
שֶׁל עוֹלָם, מִי שֶׁעֲתִיד לְקַבֵּל תּוֹרָה
בְּהַר סִינֵי בְּיוֹם זֶה, יִלְקַח בְּיוֹם זֶה,
ע"ב.

זרע שְׁמוֹנוֹ הַמְּבוֹאֵר

משה עתיד לקבל ביום זה, ניצל משה
ולא טבע ביאור, ע"ב.

וְהוּא תְּמוּנָה, אֵיךְ אֶפְשָׁר לומר,
שְׁלֵהֲצֵלְתוּ שֶׁל מֹשֶׁה מִטְּבִיעֵתוֹ בִּיאור,
תִּצְטַמְדָּךְ סַנְגוּרִיא - לִימּוּד זְכוּת שֶׁל מְלֹאכֵי
הַשָּׁרֵת. וְכִי אִם הֵם לֹא הָיוּ מְלַמְדִּין עָלָיו
זְכוּת, הִיָּה טוֹבֵעַ וּמֵת בְּיָאוּר, וְהָא אֲמַרִּין
בְּמִדְרָשׁ (ב"ר ל, ח) 'עַל הַפְּסוּק (שְׁמוֹת ג, א)
'וּמֹשֶׁה הָיָה רַעֲה, שֶׁכֹּל מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּו' תִּיבֵת

ומביאה הגמרא שיטה נוספת, רבי
אָחָא בַר חֲנִינְיָא אָמַר, אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהוּשֵׁם
משה ביאור, שִׁשָּׁה בְּסִיּוֹן הָיָה, וְאָמְרוּ
מְלֹאכֵי הַשָּׁרֵת לְפָנָי הַקְדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא,
רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, מִי שֶׁעֲתִיד לְקַבֵּל אֵת
הַתּוֹרָה מֵאֵת הַקַּב"ה בְּהַר סִינֵי בְּיוֹם זֶה,
בְּשִׁבִיל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכִי רָאוּי הוּא שִׁילְקָה
בְּיוֹם זֶה וַיִּטְבַּע בִּיאור, וְלֹא תִגַּן עָלָיו זְכוּת
קִבְּלַת הַתּוֹרָה. וְאִכֵּן בְּזְכוּת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא

ציונים ומקורות

(יחזקאל לג, כד) 'היה', שהיה מתוקן להדריך כל
העולם כולו בתשובה, 'הן האדם היה' (בראשית ג,
כד), מתוקן למיתה, 'נחש היה' (שם ג, א) מתוקן
לפורענות, 'קין היה' (שם ד, ב) מתוקן לגלות, 'איוב
היה' (איוב א, א) מתוקן ליסורין, 'נח היה' (בראשית
ו, ט) מתוקן לנס, 'משה היה' (שמות ג, א) מתוקן
לגואל, 'מרדכי היה' (אסתר ב, ח), מתוקן לגאולה,
ע"כ. ובאסתר רבה (ו, ג) איתא, מה מקיים בו 'היה',
שהיה מתוקן להדריך כל העולם כולו בתשובה, 'הן
האדם היה' שהיה מתוקן למיתה, 'והנחש היה ערום'
מתוקן לפורענות, 'וקין היה עובד אדמה' מתוקן
לגלות כמה דאת אמר 'ויצא קין מלפני ה' וגו', לומר
נע ונד', 'איש היה בארץ עוץ' מתוקן ליסורין, 'נח
איש צדיק תמים היה', היה מתוקן להכיר בוראו,
'ומשה היה רועה' היה מתוקן לגאולה, 'מרדכי היה'
מתוקן לגאולה. ג. לשון הפסוק, 'ומשה היה
רעה את צאן יתרו חתנו פהן מדין ויבנה את הצאן
אחר המדבר ויבא אל הר האלהים חבכה.

נשמתו בגוף אחר ויאמר שירה. אך מלאכי השרת
התפללו שינצל משה בגוף זה, ולא יטבע כלל. בן
יהודע (ד"ה מי). ובעין יעקב (ד"ה מי, בתירוץ
הראשון) תירץ, שמלאכי השרת ביקשו, שכיון שאם
ינצל מהיאור יאמר שירה, תגן עליו זכות זו וינצל
ולא יטבע, ע"כ. מדברי רבינו בהמשך מבואר,
שכוונת הגמרא לומר, שהיות שכשישראל יגאלו הם
יאמרו שירה, א"כ ראוי משה להינצל בכדי שיוכל
לגאלם. וכעין פירוש העין יעקב. ד. בעין
אליהו כתב לבאר מחלוקתם, שלהסוכר שהיה בכ"א
בניסן, סוכר שכח התפילה עדיף מכח התורה.
ולהסוכר שהיה בששה בסיון, כח התורה עדיף מכח
התפילה. ה. ראה מהרש"א (ח"א ד"ה ר"ח בר
פפא) שמבואר מדבריו שהיתה גזירה על משה
שילקה במים, וכדברי האיציטגנינים, ובזכות דברי
המלאכים ניצול שלא ילקה ביאור, ולבסוף לקה על
המי מריבה. ו. לשון המדרש, אמר רבי יוחנן
וכו', ומה אני מקיים [מה שכתוב אצל אברהם

לְדַתּוֹ לְאוֹתוֹ דְּבָרָה, וְעֵי"שׁ. וּמִשָּׁה הָיָה מִתְקַן לְגֵאֲלָהָ. וְעוֹד, שְׁמֵרִים נִתְנַבְּאָה, עֲתִידָה אִמִּי לְהוֹלִיד בֶּן שְׁיוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל (מְגִלָּה י"ד, א), וְאִם בֶּן, מִיּוֹם לְדַתּוֹ הוֹבֵן לְמוֹשִׁיעַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְיֵשׁ לֹמֵר, שְׁקָדִים שְׁיִצְעֻקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה', לֹא הָיוּ רְאוּיִים לְגֵאֲלָהָ

לְדַתּוֹ לְאוֹתוֹ דְּבָרָה, וְעֵי"שׁ. וּמִשָּׁה הָיָה מִתְקַן לְגֵאֲלָהָ. וְעוֹד, שְׁמֵרִים נִתְנַבְּאָה, עֲתִידָה אִמִּי לְהוֹלִיד בֶּן שְׁיוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל (מְגִלָּה י"ד, א), וְאִם בֶּן, מִיּוֹם לְדַתּוֹ הוֹבֵן לְמוֹשִׁיעַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְעוֹד, לְמָה דְּוָקָא הֶצְרַךְ שְׁמוֹל יוֹם יְהִיָּה גוֹרֵם - לְפִי שְׁהִיָּה עֲתִיד

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

וְעוֹד יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, לְמָה דְּוָקָא הֶצְרַךְ שְׁהַמּוֹל שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם יְהִיָּה גוֹרֵם לְהַצְלָתוֹ, דְּהֵינּוּ, לְפִי שְׁהִיָּה עֲתִיד לְקַבֵּל הַתּוֹרָה בְּאוֹתוֹ יוֹם, כְּדַבְּרֵי רַבִּי חֲנִינָא בַר פַּפָּא, אוֹ לְפִי שֶׁהִיָּה עֲתִיד לֹמֵר שְׂיָרָה עַל הַיָּם בְּאוֹתוֹ יוֹם, כְּדַבְּרֵי רַבִּי אַחָא בַר חֲנִינָא, וְהֵלֵא כִּיּוֹן שֶׁהִיָּה עֲתִיד לְהִיּוֹת צְדִיק, בְּמָה זְכוּיֹת אַחֲרוֹת הָיוּ לוֹ לְמִשָּׁה רַבְּנּוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם לְהִיּוֹת נֶצוּל מִחֲמַתָּם מִטְּבִיעֵתוֹ בִּיאוֹר, וְמָה הִיָּתָה פְּנִיתָם שֶׁל מְלֹאכֵי הַשָּׂרָת לֹמֵר עֲתָה דְּוָקָא זְכוּיֹת אֵלּוּ.

הַבְּטַחַת הַקַּב"ה לְיִשְׂרָאֵל שִׁיגַלֵּם הִיא רַק עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה וְצַעֲקָה

וְיֵשׁ לֹמֵר, בְּהַקְדָּם מַה שִׁישׁ לְבָאֵר, שְׁקָדִים שְׁיִצְעֻקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתַפִּילָה אֶל ה', לֹא הָיוּ רְאוּיִים לְגֵאֲלָהָ מַגְלוֹת מִצְרַיִם בְּלָל

הִיָּה, הִיָּה מִתְקַן - מוֹכֵן מִיּוֹם לְדַתּוֹ לְאוֹתוֹ דְּבָרָה - דְּבַר מְסוּיִים שְׁאִירַע בּוֹ בְּמִשְׁךְ שְׁנֵי חַיִּי, וְעֵי"שׁ, וּמִשָּׁה רַבִּינּוּ הָיָה מִתְקַן מִיּוֹם לִידַתּוֹ לְגֵאֲלָהָ - לְגֵאוּל אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְאִם כֵּן, הִיאֲךְ אִפְשָׁר שִׁטְבַע בִּיאוֹר, וְלֹא יוּכַל לְגֵאוּל אֶת יִשְׂרָאֵל. וְעוֹד יֵשׁ לְסִייעַ לְקוֹשִׁייתָנוּ, מִמָּה שְׁמֵרִים אַחֲתוֹ שֶׁל מִשָּׁה, נִתְנַבְּאָה וְאִמְרָה, עֲתִידָה אִמִּי יוּכַבֵּד לְהוֹלִיד בֶּן שְׁיוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם (מְגִלָּה י"ד, א)^ו, וְזֶהוּ מִשָּׁה רַבִּינּוּ, וְאִם בֶּן, מִיּוֹם לְדַתּוֹ הוֹבֵן מִשָּׁה לְמוֹשִׁיעַן - לְהִיּוֹת הַמוֹשִׁיעַ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהִיאֲךְ הִיָּה שִׁיךְ לֹמֵר שְׁרַאוּי שִׁטְבַע בִּיאוֹר וַיְמוֹת, וְלֹא יִגַּל אֶת יִשְׂרָאֵל, וְנִיצוּל רַק מִחֲמַת הַסַּנְגּוּרִיא שֶׁל הַמְּלֹאכִים.

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

אֶת יִשְׂרָאֵל. י. רֹאה אֶלְשִׁיךְ (שְׁמוֹת ב, ב-ג), שְׁבִיאָר עַל פִּי הַמְּסוּרָה, שְׁאִמְרוּ מְלֹאכֵי הַשָּׂרָת, מִי שְׁעִתִּיד לְשַׁלּוּחַ בֵּינֵי צִירִים וְחַבְלִים, וְהַכְּאִיב בְּבִקּוּעַ אֶת שַׁר הַיָּם (שְׁמו"ר כ"א, ו), הָאִם יִהְיֶה בְּכִלֵּי גִמָּא עַל פְּנֵי מַיִם, וְלֹא יִנְצַל בְּאוֹתוֹ זְכוּת. וְכֵן הִלִּיצוּ עָלָיו מְלֹאכֵי הַשָּׂרָת וְאִמְרוּ, מִי שְׁעִתִּיד לְקַבֵּל תּוֹרָה שְׁנִמְשֵׁלָה לְמַיִם, כְּלוֹמֵר, לִכֵּן רְאוּיִ שִׁנְצַל בְּזִכּוּתָהּ מֵהֵמָּה.

ח. לְפָנֵינוּ בְּמִדְרַשׁ כְּתוּב 'מִתּוֹקֵן', אֲךְ לֹא כְּתוּב 'מִיּוֹם לִידַתּוֹ'. וַיִּתְכַּן, שְׁגַם לְפָנֵי רַבִּינּוּ לֹא הִיָּה כְּתוּב נּוֹסַח זֶה, אֲלֵא שְׁרַבִּינוּ פִּירֵשׁ מַה שְׁכְּתוּב בְּמִדְרַשׁ 'מִתּוֹקֵן', דְּהֵינּוּ מִיּוֹם לִידַתּוֹ. ט. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, שְׁבַע נְבִיאוֹת מֵאֵן נִינְהוּ וְכוּ', מְרִים דְּכְתִיב (שְׁמוֹת טו, כ) וַתִּקַּח מְרִים הַנְּבִיאָה אַחֲתוֹ אַהֲרֹן, וְלֹא אַחֲתוֹ מִשָּׁה. אִמֵּר רַב נַחֲמָן אִמֵּר רַב, שֶׁהִיָּתָה מִתְנַבְּאָה כְּשֶׁהִיא אַחֲתוֹ אַהֲרֹן וְאוֹמְרָתָהּ, עֲתִידָה אִמִּי שְׁתֵּלֵד בֶּן שְׁיוֹשִׁיעַ

וּבְשֵׁהַבְּטִיחַ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְגֵאֲלָם,
 לֹא הַבְּטִיחַ לְגֵאֲלָם בְּשִׂיחָיו רְשָׁעִים,
 וּמִבְּלֵי שְׂיִצְעָקוֹ אֱלֹוֹ. אֲלֵא לְגֵאֲלָם אִם
 יִזְבּוּ, וְאִף אִם לֹא יִזְבּוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם, אֲבָל
 שְׂיִצְעָקוֹ אֱלֹוֹ, וְאִזּוֹ יַעֲנֶם.

כָּלֵל וּבְכָלֵל, בְּמִפְלַל שֶׁבֶן שְׁלֹא הָיָה לָהֶם
 שׁוֹם זְכוּת, בְּדִכְתִּיב (יחזקאל טז, ז) 'וְאֵת
 עֶרְם וְעִרְיָה', וְאִדְרָבָא, הִפְרוּ בְרִית מִילָה
 (שמו"ר א, ח), וְנִשְׁתַּקְּעוּ בְּעִבּוּדָה זָרָה
 וּבְטִמְאֹת מִצְרַיִם (שם טז, ב. זו"ח ח"א נב, א).

זרע שמשון המבואר

כמבואר במדרש (שם טז, ב) ובזוהר (זו"ח
 ח"א נב, א) ^{טו}. וּבְשֵׁהַבְּטִיחַ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְגֵאֲלָם ממצרים, לֹא הַבְּטִיחַ לְגֵאֲלָם אִף
 בְּשִׂיחָיו רְשָׁעִים ולא יעשו תשובה, וּמִבְּלֵי
 שְׂיִצְעָקוֹ אֱלֹוֹ בתפילה שיגאלם ממצרים.
 אֲלֵא הַבְּטִיחַ לְגֵאֲלָם רק אִם יִזְבּוּ לַכֹּךְ עַל
 יְדֵי תְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים ^{טז}, ויהיו
 צדיקים, וְאִף אִם לֹא יִזְבּוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם -
 שְׁלֹא יִשׁוּבוּ בתשובה, אֲבָל לְכָל הַפְּחוּת
 שְׂיִצְעָקוֹ וּיִתְפַּלְלוּ אֱלֹוֹ, וְאִזּוֹ יַעֲנֶם וּיְגַאֲלֶם,
 וכמו שמוכח בפסוקים, וכדלהלן.

וּבְכָלֵל, בְּמִפְלַל שֶׁבֶן - וּבּוּדָאֵי שַׁכַּךְ הוּא,
 כִּיּוֹן שְׁלֹא הָיָה לָהֶם שׁוֹם זְכוּת מִכַּח
 מַעֲשֵׂיהֶם, וּבְדִכְתִּיב (יחזקאל טז, ז) ^{טז} 'וְאֵת
 עֶרְם וְעִרְיָה' - שְׁבַנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּצְרַיִם,
 כַּשֶּׁהִגִּיעַ זְמַן הַגְּאוּלָּה, הִיוּ דוֹמִים לַאֲדָם
 עָרוֹם וּמְגוּלָה שֶׁאִין עֲלֵיו כְּלוּם, כְּלוּמַר,
 שְׁלֹא הִיוּ בִידֵם מִצְוֹת שִׁיגְאָלוּ בְּזְכוּתָם ^{טז},
 וְאִדְרָבָא, אִף חֲטָאוּ בַכֹּךְ שֶׁהִפְרוּ בְרִית
 מִילָה - שְׁלֹא מָלוּ עִצְמָם, וְאָמְרוּ נִהְיָה
 כַּמִּצְרַיִים ^{טז}, כַּמְבּוּאָר בַּמִּדְרָשׁ (שמו"ר א, ח) ^{טז},
 וְנִשְׁתַּקְּעוּ בְּעִבּוּדָה זָרָה וּבְטִמְאֹת מִצְרַיִם,

ציונים ומקורות

אותן, לשנאה וכו'. טו. לשון המדרש, וכן אתה
 מוצא לישראל, כשהיו במצרים היו עובדין עבודת
 כוכבים ולא היו עובדין אותה, שנאמר (יחזקאל כ, ח)
 'איש את שקוצי עיניהם לא השליכו'. אמר לו הקדוש
 ברוך הוא למשה, כל זמן שישראל עובדין לאלהי
 מצרים, לא יגאלו. לך ואמור להן שיניחו מעשיהן
 הרעים ולכפור בעבודת כוכבים. הדא הוא דכתיב
 (שמות יב, כא) 'משכו וקחו לכם', כלומר, משכו
 ידיכם מעבודת כוכבים, וקחו לכם צאן, ושחטו
 אלהיהם של מצרים, ועשו הפסח, שבכך הקדוש ברוך
 הוא פוסח עליכם, הוי (ישעיה ל, טו) 'בשובה נחת
 תושעון', ע"כ. ולשון הזוהר חדש, דודאי ישראל כד
 הוו במצרים אסתאבו ואתנפּו גרמיהון בכל זיני
 מסאבו (אדהו) [עד דהוין] שראן תחות ארבעים
 ותשע חילי דמסאבותא [שבּודאי כשהיו ישראל
 במצרים, נטמאו וטנפו עצמם בכל מימי טומאה, עד
 שהיו שרויים תחת ארבעים ותשע כוחות הטומאה].
 טז. נראה שכתב כך רבינו מסברא, שאם הם רשעים
 אין להם זכות להגאל, וכפי שגם מצינו (שמות ב, יד,

יא. לשון הפסוק, רַבְּכָה כְּצִמַח הַשֵּׁדָה נִתְחַיֵּף וּתְרַבֵּי
 וּתְגַדְלֵי וּתְבֹאֵי בְּעֵדֵי עֲדָיִים שְׂדִים נִכְנּוּ וּשְׁעָרָהּ צִמַח
 וְאֵת עֶרְם וְעִרְיָה'. יב. כמבואר במדרש (שמו"ר
 א, לה-לו), וז"ל, 'זירא אלקים' וכו' (שמות ב, כה),
 שלא היה בידם מעשים טובים שיגאלו בזכותם, וכן
 הוא מפורש על ידי יחזקאל (טז, ז) 'רבכה כצמח
 השדה נתתיך ותרכי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים שדים
 נכנו ושערך צמח [ואת ערם ועריה]. לא היה צריך
 לומר אלא 'שערך צמח', שקודם בא סימן התחתון מן
 העליון. אלא מהו 'שדים נכנו', זה משה ואהרן, שהיו
 נכונים לגאלם וכו', וּשְׁעָרָהּ צִמַח' הגיע הקץ של
 גאולה, 'ואת ערם ועריה', בלא מעשים טובים. לכך
 נאמר 'זירא אלקים', שאין בידם מעשים ליגאל בהם.
 יג. על פי פירוש מהר"ו (על המדרש). יד. לשון
 המדרש, רבנן פתחין פתחא להאי קרא 'בה' בגדו כי
 בנים זרים ילדו עתה יאכלם חודש את חלקיהם'
 (הושע ה, ז), ללמדך, כשמט יוסף הפרו ברית מילה,
 אמרו נהיה כמצרים וכו'. וכיון שעשו כן, הפך
 הקדוש ברוך הוא האהבה שהיו המצריים אוהבין

וְכֹן הָיָה, שְׂאָף שְׁנֵצוֹל מִשֶּׁה וְהָיָה מִתְקָן
לְנֶאֱלָם, לֹא רָצָה לְנֶאֱלָם מִיָּד, אֶלָּא
הַמְתִּין שְׁמוֹנִים שָׁנָה עַד שֶׁוַיֵּאָנְחוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם¹

וְכֹן הָיָה, שְׂאָף שְׁנֵצוֹל מִשֶּׁה וְהָיָה מִתְקָן
לְנֶאֱלָם, לֹא רָצָה לְנֶאֱלָם מִיָּד, אֶלָּא
הַמְתִּין שְׁמוֹנִים שָׁנָה עַד שֶׁוַיֵּאָנְחוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם¹

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

- כשהתפללו ישראל אל ה' שיושיעם,
תְּכַף וּמִיָּד הַתְּחִיל עֲנִין גְּאוֹלְתָם, כְּכַתּוּב
(שם ג, א-ב)² וַיִּמְשָׁה הָיָה רַעְיָה וְכֹן, וַיִּירָא
אֱלֹהֵי וְכֹן.³

וְכֹן הָיָה, שְׂאָף שְׁנֵצוֹל מִשֶּׁה מִן הַיָּאֹר, וְהָיָה מִתְקָן לְנֶאֱלָם, לֹא רָצָה הַקַּב"ה לְנֶאֱלָם מִיָּד כְּשֶׁהַתְּחִיל הַשְּׁעֵבֹד לְהַכְּבִיד עַל יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא הַמְתִּין שְׁמוֹנִים שָׁנָה עַד אֲשֶׁר שֶׁוַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם אֶל הָאֱלֹקִים וְכֹן (שמות ב, כג)⁴, וּמִשְׁמַע מִפְּסוּק זֶה, שֶׁעַד אוֹתָהּ שֶׁהָ לֹא זָעְקוּ יִשְׂרָאֵל לְהַקַּב"ה עַל צִרְתָּם⁵, וְאָז

אף לנס פורים הוצרכו לתחנונים ולימוד
זכות של מלאכי השרת

וְאָף בְּמִרְדְּכָי, דְּכָתִיב בֵּיה (אסתר ב, ה)⁶
'אִישׁ יְהוּדֵי הָיָה', וְאֶמְרִינָן בְּמִרְדָּשׁ (ב"ר ל,

צינונים ומקורות

מפני הצער הגדול שהיו בו. וכך מבואר בפירוש רבי
חיים פלטיאל (שם), שכתב וז"ל, לית איניש קביל עד
שימות, כשמת מלך מצרים והיה להם מנוחה מעט,
אז היו מתאנחים מן השעבוד. פירוש אחר, ויאנחו
לאחר שמת, כי בעוד שהוא חי היו ישראל מצפים
מתי ימות ויכלה הגזירה, ועתה מת ולא כלתה הגזירה
ויאנחו. ועוד מנהג כשמת מלך שמתירים כל
האסורים, וישראל היו אסורים וראו שלא הותרו, לכך
ויאנחו, ע"כ. וראה עוד בדעת וקנים מבעלי התוס'
ובהוקוני, שגם מדבריהם נראה שרק אז צעקו
בתפילה. יט. לשון הפסוקים, וַיִּמְשָׁה הָיָה רַעְיָה
אֶת צֵאֵן יִתְרוֹ חֲתָנוּ פֶּהֶן מִדֵּין וַיִּנְהַג אֶת הַצֵּאֵן אַחַר
הַמִּדְבָּר וַיָּבֵא אֶל הַר הָאֱלֹקִים חֲרִיבָה, וַיִּירָא מִלֶּאֱפֶי ה'
אֱלֹהֵי בְּלִבָּת אֵשׁ מִתּוֹף הַסֵּנֶה וַיִּירָא וְהָיָה הַסֵּנֶה בְּעַד
בְּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינְנוּ אֶקְלֵ. כ. ואז היה משה רבינו
בן שמונים שנה, ככתוב (שמות ז, ז) וַיִּמְשָׁה בֶן
שְׁמֹנִים שָׁנָה וְאֶהְרֹן בֶּן שְׁלֹשׁ וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה בְּדַבְּרָם אֶל
פְּרַעֲיָה. וכדברי רבינו מבואר ברבינו בחיי
(שמות ב, כג) שכתב וז"ל, כי בן בגאולת מצרים חזרו
בתשובה והתפללו אל ה' העונה בעת צרה, ונתקבלה
תפלתם, ובא להם הגואל מיד, ועל כן סמך לו
וַיִּמְשָׁה, לרמוז כי ביאת הגואל תלויה בתשובה
ובתפלה. כא. לשון הפסוק, 'אִישׁ יְהוּדֵי הָיָה
בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה וְשָׁמוּ מִרְדְּכָי בֶן יָאִיר בֶּן שְׁמַעִי בֶּן קִישׁ

ברש"י) שמה רבנו כשראה שיש בישראל רשעים
דלטורין, אמר, שמה אינם ראויים להיגאל. וראה
בדברי הרמב"ן שהובאו בהערה להלן בסמוך,
שמבואר כדברי רבינו. וראה בירושלמי (תענית פ"א
ה"א) שאכן נגאלו ישראל מתוך צווחה ומתוך תשובה.
י. לשון הפסוק, וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ
מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל
שׁוֹעֲתָם אֶל הָאֱלֹקִים מִן הָעֲבֹדָה. יח. הרמב"ן
(שמות ב, כה) כתב וז"ל, האריך הכתוב להזכיר
טענות רבות בגאולתם, וישמע אלהים את נאקתם,
ויזכור אלהים את בריתו, וירא אלהים, וידע אלהים,
כי ידעתי את מכאובי (שם ג, ז), כי אף על פי
שנשלם הזמן שנגזר עליהם, לא היו ראויים להגאל,
כמו שמפורש על ידי יחזקאל (יחזקאל כ, ח), אלא
מפני הצעקה קבל תפלתם ברחמיו. ועוד כתב (שמות
יב, מב) וז"ל, מן הידוע שהיו ישראל במצרים רעים
וחטאים מאד, ובטלו גם המילה, דכתיב (יחזקאל כ,
ח) וַיִּמְרוּ בִי וַגִּיר, וְכָתִיב (יהושע כד, יד) וַהֲסִירוּ אֶת
אֱלֹהִים אֲשֶׁר עֲבָדוּ אֲבוֹתֵיכֶם בַּעֲבַר הַנְּהַר וּבַמִּצְרַיִם
וְעֲבָדוּ אֶת ה', וְעַל כֵּן אֲרַךְ גְּלוֹתָם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה. והיה
ראוי שיתארך יותר, אלא שצעקו והרבו תפלה. וזה
טעם ויאנחו מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם,
וישמע אלהים את נאקתם וכו', כי לא היו ראויים
להגאל מפני הקץ שבא, אלא שקיבל צעקתם ונאקתם

במדרש (ב"ר ל, ח), שהיה מתקן לגאלה, אפלו הכי, הצרכו ישראל להרבות בכביה ובתחנונים, והצרכו אף המלאכי השרת ללמד עליהם זכות, פדאמרינן (מגילה טו, ב), 'נדרה שנת המלך' (אסתר ו, א), נדרו עליונים, נדרו תחתונים. ואם לא היו עושים כך, לא היו נצולים, אף על גב דהקדוש ברוך הוא לא עשה עמהם אלא לפנים, פדאמרינן בפרק קמא דמגלה (יב, א).

זרע שמשון המבואר

דהקדוש ברוך הוא לא עשה עמהם אלא לפנים - כלומר שלא היתה עבירתם חמורה כל כך, ולא גזר הקב"ה על בני ישראל גזירת כליה על ידי המן אלא 'כלפי חוץ', כלומר, כדי להפחידם, שעל ידי זה יחזרו בתשובה ויזכו לנס וינצלו. ואף מתחילה לא היתה ח"ו כוונת הקב"ה באמת לכלותם, משום שלפי האמת ישראל שבאותו דור לא עבדו עבודה זרה, והשתחוו לצלם שהעמיד נבוכדנצר, רק מחמת יראת המלך, פדאמרינן בגמרא בפרק קמא דמגלה (יב, א)³², אף על פי כן, אם לא היו חוזרים בתשובה ומתפללים לפניו, לא היו נגאלים.

ח³³, שהיה מתקן לגאלה - מוכן מיום לידתו, להושיע את ישראל מגזירת המן, אפלו הכי, לא היה די בכך להושיעם, אלא הצרכו ישראל להרבות בכביה ובתחנונים אל הקב"ה שיבטל את הגזירה³⁴, והצרכו אף המלאכי השרת ללמד עליהם זכות בשביל שיוושעו מהגזירה, פדאמרינן בגמרא (מגילה טו, ב)³⁵, על הפסוק (אסתר ו, א)³⁶ 'בלילה ההוא נדרה שנת המלך', שבאותה הלילה, נדרו משינתם העליונים - מלאכי מעלה, וכן נדרו משינתם התחתונים - בני ישראל, כדי להתחנן לפני הקב"ה על ביטול הגזירה, ואם לא היו עושים כך, לא היו ישראל נצולים מגזירת המן, אף על גב

ציונים ומקורות

אסתר המלכה, על ביטול הגזירה. כה. לשון הפסוק, 'בלילה ההוא נדרה שנת המלך ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים לפני המלך'. כו. לשון הגמרא, שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה. אמר להם, אמרו אתם. אמרו לו, מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אם כן, שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו. אמרו לו, אמור אתה. אמר להם, מפני שהשתחוו לצלם. אמרו לו, וכי משוא פנים יש בדבר. אמר להם, הם לא עשו אלא לפנים, אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהן אלא לפנים, והיינו דכתיב (איכה ג, לג)

איש ימיני'. כג. ככתוב (אסתר ד, ג) 'ויבכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יצע לרבים'. וכמו כן צמו בני ישראל אשר בשרשן, על פי פקודת מרדכי, ככתוב (שם ד, טז) 'לך פנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה יום'. כד. לשון הגמרא, 'בלילה ההוא נדרה שנת המלך', אמר רבי תנחום, נדרה שנת מלכו של עולם. ורבנן אמרי, נדרו עליונים נדרו תחתונים. וראה עוד במדרש (אסתר"ר ח, ז) שהאריך בענין תפילותיהם של מרדכי ותלמידיו, ושל

מִשֶּׁה וְעַל יִשְׂרָאֵל. דְּמָה שְׁאֵמְרוּ, מִי שְׁעֵתִיד לֹמַר לְפָנֶיךָ שִׁירָה בְּיוֹם זֶה עַל הַיָּם, פְּנֹתָם הִיְתָה לְהַזְכִּיר לְפָנֶיךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַנֵּם שֶׁל קְרִיעַת יַם סוּף, מִפְּנֵי שְׂאֵז הָיָה קְטָרוֹג גָּדוֹל לְמַעַלָּה נֶגְדַּי יִשְׂרָאֵל, בְּנִרְאָה מִהַמְּדַרְשׁ יִלְקוּט (שְׁמַעוֹנִי

וּמִכָּל שֶׁפֶן הֶכָּא בְּמִצְרַיִם, שְׁלֹא הָיוּ רְאוּיִים כָּלֵל, דְּפִשְׁטָא שְׁהָיוּ צְרִיכִין סַעַד לְתַמְכָּם.

וּמִשְׁוֹם הֵכֵן, הַמְּלָאכֵי הַשְּׂרָת בָּאוּ בַּדְּבָרִים הָאֵלוּ, לְמַר בְּדִאִית לִיָּה, וְלִמַר בְּדִאִית לִיָּה, לְהַמְלִיץ טוֹב עַל

זרע שְׁמוֹנוֹן הַמְּבֹאֵר

הָאֵלוּ, לְמַר בְּדִאִית לִיָּה, וְלִמַר בְּדִאִית לִיָּה - לְרַבֵּי חֲנִינָא בַר פַּפָּא כְּשִׁיטְתוֹ, וְלְרַבֵּי אַחָא בְּרַבֵּי חֲנִינָא כְּשִׁיטְתוֹ, לְהַמְלִיץ טוֹב עַל מִשֶּׁה וְעַל יִשְׂרָאֵל - שְׁמַשָּׁה יִנְצַל וַיִּשְׂרָאֵל יִהְיוּ רְאוּיִים לְהַגָּאֵל.

דְּמָה שְׁלַדְעַת רַבֵּי חֲנִינָא בַר פַּפָּא, אָמְרוּ מְלָאכֵי הַשְּׂרָת, מִי שְׁעֵתִיד לֹמַר לְפָנֶיךָ שִׁירָה בְּיוֹם זֶה עַל הַיָּם, לֹא יִתְכַן שִׁילְקָה בְּיוֹם זֶה, בְּפֹתָם הִיְתָה לְהַזְכִּיר לְפָנֶיךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַנֵּם שֶׁל קְרִיעַת יַם סוּף שְׁעֵתִיד לְהַעֲשׂוֹת לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם זֶה, וּבַכֶּךָ יִתְעוֹרְרוּ הַרְחֻמִּים עֲלֵיו וְעַל יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שְׁהָרִי אֵז - קוֹדֵם שְׁנִקְרַע לָהֶם הַיָּם, הָיָה קְטָרוֹג גָּדוֹל לְמַעַלָּה - בְּשִׁמִּים נֶגְדַּי יִשְׂרָאֵל, בְּנִרְאָה מִהַמְּדַרְשׁ יִלְקוּט (שְׁמַעוֹנִי בְּשִׁלַּח רַמְזוֹ רַמָּא)¹² עַל הַפְּסוּק

וּמִכָּל שֶׁפֶן הֶכָּא בְּמִצְרַיִם, שְׁלֹא הָיוּ רְאוּיִים כָּלֵל לְהַגָּאֵל, מַחֲמַת חֲטָאִיהֶם שְׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׁקוּעִים בַּעֲבוּדָה זָרָה וּבִטְמוּאֵת מִצְרַיִם, וְלֹא כְּבִימֵי הַמֶּן שְׁעַבְדוּ עֲבוּדָה זָרָה רַק מִירָאָה, דְּפִשְׁטָא שְׁהָיוּ צְרִיכִין סַעַד לְתַמְכָּם - שְׁהוּצַרְכוּ לְתַפִּילוֹת וְלִזְכוּיוֹת, וְגַם שְׁמִלְאכֵי הַשְּׂרָת יִלְמְדוּ עֲלֵיהֶם זְכוּת, כְּדִי לְסִייעַ בִּידֵם שִׁיְהִיו רְאוּיִים לְהַגָּאֵל.

בְּקִרְיעַת יַם סוּף הוֹכַח שְׁאִין יִשְׂרָאֵל נִידוּנִים כְּחוֹטָאִים וְרְאוּיִים לְהַגָּאֵל

וּמִשְׁוֹם הֵכֵן - וְעַל כֵּן, כְּשֶׁהוּשַׁלַּךְ מִשָּׁה רַבִּינוֹ לִיאֹוֹר עַדִּיין לֹא הִיְתָה לְיִשְׂרָאֵל שׁוֹם זְכוּת, וּמִמִּילָא לְכַאוּרָה אִינֵם עֲתִידִים לְהִיגָאֵל וּמַהוּ הַצּוֹרֵךְ לְהַצִּיל אֶת מִשָּׁה, אִזִּי הַמְּלָאכֵי הַשְּׂרָת בָּאוּ בַּדְּבָרִים וּבִזְכוּיוֹת

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

לְצַאֲתָא. אֵלָא תַן לִי רְשׁוֹת וְאַחֲזִירֵם תַּחַת יַדֵּי אוֹמָה שְׁלִי עַד אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁנָה, כְּשֶׁם שְׁאַתָּה קִיִּים, כִּךְ שְׁבוּעַתְךָ קִיִּימָתָא. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אִמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִיכָאֵל לְהַחֲזִיר לוֹ תְּשׁוּבָה, מִיד שְׁתַּק מִיכָאֵל. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הִשִּׁיב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאִמַר לְעוֹזָא, יֵשׁ לִי לְלַמַּד זְכוּת עַל בְּנֵי, כְּלוּם נִתְחַיִּיבוּ בְּנֵי שְׁעַבְדוּ אֵלָא בְּשִׁבִיל דִּיבּוֹר אַחַד שְׁדִיבּוֹר אַבְרָהָם אוֹהֲבֵי, שְׁאִמַר לְפָנֶיךָ (שְׁם טו, ח) 'בְּמָה אֲדַע כִּי אִירְשֶׁנָּה', וְאִמַרְתִּי לוֹ (שְׁם טו, יג) 'יִדְוַע תְּדַע כִּי גַר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ', כְּלוּם אִמַרְתִּי 'בְּאַרְץ מִצְרַיִם', 'בְּאַרְץ לֹא לָהֶם' דְּבִרְתִּי, וְכַבֵּר גְּלוּי וִידְוַע שְׁמַשְׁנוּלְד יִצְחָק נַעֲשׂוּ גְרִים, וְכַבֵּר שְׁלַמּוֹ

כִּי לֹא עֵנָה מְלַבְרִי. כֵּן. לְשׁוֹן הִילְקוּט, בְּשַׁעָה שִׁיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, פִּתַח עוֹזָא שֶׁר שֶׁל מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאִמַר לְפָנֶיךָ, רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אוֹמָה זֹאת שְׁאַתָּה מוֹצִיא מִמִּצְרַיִם יֵשׁ לִי עֲלֵיהֶם דִּין, יְבֵא מִיכָאֵל שֶׁר שְׁלַהֵן וִידוֹן לְפָנֶיךָ עֲמִי. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אִמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִיכָאֵל, בּוֹא וְדוֹן עִמּוֹ, פִּתַח עוֹזָא שֶׁר שֶׁל מִצְרַיִם, וְאִמַר לְפָנֶיךָ, רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵתָה גְזַרְתָּ עַל אוֹמָה זֹאת שִׁיְהִיו מְשׁוּעַבְדִּין תַּחַת יַדֵּי אוֹמָה שְׁלִי אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁנָה, שְׁנֵאמַר (בְּרַאשִׁית טו, יג) 'וְעַבְדוּם וְעֵנּוּ אוֹתָם' וְגו', וְעַדִּיין לֹא עַבְדוּ בְּהֵן אֵלָא פְּוֹ שְׁנָה מְשׁוּנְלָדָה מְרִים, וְעַדִּיין לֹא הִגִּיעַ זְמַנָּם

עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה. והקדוש ברוך הוא השיב להם, כלום עבדו אלא מתוך אגם ודחק וצער השעבוד וטרוף דעת וכו'. מיד אותה החמה שפכה שר של ים על המצריים וכו', ועיי"ש.

בשלה רמז רמא) על פסוק (שמות יד, לא) 'וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה', ועוד שם (ילקוט"ש רמז רלד) על פסוק (שם יד, כב) 'וְהַיָּמִים לָהֶם חֹמָה', שמתחלה הים נתמלא חמה על ישראל, לפי שם"מ הנה טוען, מה נשתנו אלו מאלו, הללו עובדי

זרע שמשון המבואר

ואם כן, גם ישראל ראויים ח"ו להטבע ולא להנצל.

והקדוש ברוך הוא השיב להם - לים ולסמאל, כלום עבדו ישראל עבודה זרה במצרים, אלא מתוך אגם - שהיו אנוסים מחמת השעבוד^כ, ודחק וצער השעבוד, וטרוף הדעת - שמחמתו נחשבו כשוטים^ל שאינם אחראים על מעשיהם, ואין להענישם על מה שעבדו עבודה זרה וכו'. מיד אותה החמה - אותו כעס שרצה סמאל לשפוך על ישראל, שפכה שר של ים על המצריים - שרדפו את ישראל

(שמות יד, לא)^כ 'וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה', ועוד שם (רמז רלד)^כ על הפסוק (שם יד, כב) 'וְהַיָּמִים לָהֶם חֹמָה', שמתחלה הים נתמלא חמה - כעס על ישראל וביקש להטביעם בים, לפי שם"מ - סמאל - השטן הנה טוען ומקטרג, מה נשתנו אלו - בני ישראל מאלו - מהמצריים, שאת המצריים אתה רוצה להטביע בים סוף, ואילו את בני ישראל אתה רוצה להציל. והרי הללו - המצריים הם עובדי עבודה זרה, וגם הללו - ישראל הם עובדי עבודה זרה,

ציונים ומקורות

ל. לשון הפסוק, וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּפְשָׁה וְהַיָּמִים לָהֶם חֹמָה מִיַּמִּינָם וּמִשְׂמָאלָם. לא. פרשת דרכים (לבעל המשנה למלך, דרוש א ד"ה ועוד יש לדקדק). אמנם בבית אפרים (הקדמה ד"ה ואמנם בעיקר) פירש כפשוטו, שהמצריים אנסו את ישראל לעבוד עבודה זרה. לב. כך נראה מדברי רבינו בהמשך. אך בפרשת דרכים (שם) ביאר, שמחמת טירוף הדעת נחשבים כשוגגים. ועיין שם שביאר, שהוצרכו שם שתי הטענות, שהיו אנוסים וגם שוגגים, לפי שהס"מ היה מסופק בדבר אם בני ישראל לפני מתן תורה יצאו מכלל בני נח לגמרי אף להקל, או שמא לחומרא יש להם דין בני נח, ועל כן קטרג אף שידע שהיו אנוסים ושוגגים, משום שאם באנו לפוטרם מטעם אנוסים, ידונו אותם כדין בני ישראל שמצוים על קידוש ה' ונענשים אף על

ארבע מאות שנה, אין לך לשעבד על בני כלום, באותה שעה הציל הקדוש ברוך הוא את ישראל. כח. לשון הפסוק, וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּרָא הָעָם אֶת ה' וַיֶּאֱמִינוּ בָהּ וַקְּמָשָׁה עֲבָדוּ. כט. לשון הילקוט, דבר אחר, והמים להם חומה (שמות יד, כב), שירד סמאל ואמר לפניו, רבונו של עולם, לא עבדו ישראל עבודה זרה במצרים, ואתה עושה להם נסים, והיה משמיע קולו לשר של ים, ונתמלא עליהם חמה וקש לטבען. מיד השיב לו הקדוש ברוך הוא, שוטה שבעולם, וכי לדעתם עבודה, והלא לא עבדוה אלא מתוך שעבוד, ומתוך טרוף דעת, ואתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון. כיון שמע שר של ים אותה חמה שנתמלא על ישראל, החזירה על מצרים, שנאמר (שם יד, כו) וישובו המים, ששבו מישראל על מצרים.

ומה נִשְׁתַּנּוּ אֵלֹו מֵאֵלֹו. אֵלֹא וְדַאי צָרִיךְ לומר, לְפִי שְׁנִדּוּנִים פְּאָנוֹסִים וּמְטָרְפִים בְּדַעְתָּם, וְאִם כֵּן, רְאוּיִים הֵם לְגִאֲלָה אֶף עַל פִּי שְׁהֵם חוֹטְאִים, וְרְאוּי לְהַמוֹשִׁיעַ מֹשֶׁה, שְׂיִהְיֶה מוֹשִׁיעַם.

וְרַבִּי אַחָא בַר חֲנִינְא אָמַר, דְּאִי מִשּׁוּם הָא לֹא אִירֵא, שְׁהָרִי אִם לֹא הָיוּ

וּמִזָּה נִשְׁמַע, שְׂיִשְׂרָאֵל רְאוּיִים לְגִאֲלָה אֶף אִם לֹא יִצְעֲקוּ אֵל ה', שְׁהָרִי אָנוֹסִים וּמְבַלְבְּלִים הֵם בְּדַעְתָּם.

וְלִבְּנֵי אָמְרוּ, מִי שְׁעֵתִיד לומר לְפָנֶיךָ שְׂיִרְה בְּיוֹם זֶה עַל אֲבוֹד הַמְצַרְיִים, וְקִשָּׁה, לְמָה נִאֲבְדוּ הַמְצַרְיִים,

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

יִם סוּף. אֵלֹא וְדַאי צָרִיךְ לומר, לְפִי שְׂיִשְׂרָאֵל נִדּוּנִים עַל מַה שֶּׁעָשׂוּ בֶּאֱרֶץ מִצְרַיִם, פְּאָנוֹסִים לַחֲטוּא וּמְטָרְפִים בְּדַעְתָּם וְהֵם כְּשׁוֹטִים, וְאִם כֵּן, רְאוּיִים הֵם לְגִאֲלָה אֶף עַל פִּי שְׁהֵם חוֹטְאִים וְלֹא שָׁבוּ בַתְּשׁוּבָה, וְאִם כֵּן, רְאוּי לְהַמוֹשִׁיעַ מֹשֶׁה שְׂיִהְיֶה מוֹשִׁיעַם, וְלִכֵּן רְאוּי שִׁנְצַל וְלֹא יִטְבַּע בִּיאֹוֹר שְׁעֵתִיד הוּא לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל²⁷.

לְרַבִּי אַחָא נִגְאָלוּ מִמְצַרַיִם דּוּקָא בְּזִכּוֹת מִתַּן תּוֹרָה וְרַבִּי אַחָא בַר חֲנִינְא אָמַר, דְּאִי מִשּׁוּם הָא, לֹא אִירֵא - אִם הֵהוּכַחַה שְׂיִשְׂרָאֵל רְאוּיִים לְהַגָּאֵל וּמֹשֶׁה רְאוּי לְהַנְצִיל מֵהִיאֹוֹר, הִיא מְקַרִיעַת יִם סוּף, שֶׁשֶּׁם

וּמִפְנֵיהֶם חֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל, וְנִטְבַּעוּ בִיָּם, וְיִשְׂרָאֵל נִיִּצְלוּ וְכו', וְעִי"ש. וּמִזָּה נִשְׁמַע, שְׂיִשְׂרָאֵל רְאוּיִים לְגִאֲלָה אֶף אִם לֹא יִצְעֲקוּ אֵל ה' שִׁיגְאֵלֶם, שְׁהָרִי אָנוֹסִים וּמְבַלְבְּלִים הֵם בְּדַעְתָּם, וְלִכֵּן אִינֵם נִחְשָׁבִים כְּחוֹטְאִים.

וְלִבְּנֵי אָמְרוּ - הַזְכִּירוּ מִלֵּאכִי הַשְׂרַת לְהַקְבִּי"ה עֵנִין גְּאוֹלַת יִשְׂרָאֵל מִמְצַרַיִם בִּיָּם סוּף, בְּאוֹמְרֵם מִי שְׁעֵתִיד לומר לְפָנֶיךָ שְׂיִרְה בְּיוֹם זֶה עַל אֲבוֹד הַמְצַרְיִים - שֶׁטְבַּעוּ בִיָּם סוּף. וְקִשָּׁה, לְמָה נִאֲבְדוּ הַמְצַרְיִים, וּמַה נִּשְׁתַּנּוּ אֵלֹו מֵאֵלֹו - הַמְצַרְיִים שֶׁנִּאֲבְדוּ בִיָּם, מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁנִּיִּצְלוּ, וְהֵלֵא גַם יִשְׂרָאֵל עֲבָדוּ עֲבוּדָה זָרָה, וְכִטְעַנַּת הַס"מ בְּשַׁעַת קְרִיעַת

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

דִּין בְּנֵי נַח, הֵרִי הֵם פְּטוּרִים מִטַּעַם שֶׁהֵם אָנוֹסִים. לְג. פִּירוּשׁ, מַה שֶּׁאֲמָרוּ מִלֵּאכִי הַשְׂרַת, מִי שְׁעֵתִיד לומר לְפָנֶיךָ שִׁירָה עַל הַיָּם, אִין הַכוּוּנָה שִׁירָה שֶׁלְעֵתִיד, תַּעֲמוּד עֲתָה לְמֹשֶׁה רַבִּינוּ, אֵלֹא שֶׁנִּתְכוּוְנוּ לְהַזְכִּיר לְפָנֶינוּ יִתְבָּרַךְ אֶת עֵנִין הַצִּלְתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּיָּם סוּף וְשֶׁלֹא יִתְקַבַּל קְטְרוּג הַס"א, שֶׁהָרִי אִם הֵם אוֹמְרִים שִׁירָה הֵרִי זֶה סִמְנָן שֶׁנִּיִּצְלוּ, וּמִמֵּילָא מוֹכַח שְׂיִשְׂרָאֵל אִינֵם רְאוּיִים לְהַעֲנִשׁ עַל מַה שֶּׁעָבְדוּ עֲבוּדָה זָרָה, שֶׁהָרִי הָיוּ אָנוֹסִים וּמְטוּרְפִים בְּדַעְתָּם, וְלִכֵּן הֵם רְאוּיִים לְהַגָּאֵל אֶף בְּלִי צַעֲקָה. וְאִי"כ בּוֹדַאי שְׂרָאוּי

הָאוֹנֵס, וְאִם בָּאֵנוּ לְפוֹטְרֵם מִטַּעַם שׁוּגְגִים, יִדּוּנוּ אוֹתָם לְחֹמוּרָא כְּבִנֵי נַח שֶׁנִּהְרָגִים אֶף עַל הַשׁוּגָג. וְעַל כֵּן הַשִּׁיב הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שׁוֹטָה שְׁבַעוֹלֶם, כִּיּוֹן שֶׁאַתָּה רוֹצֵה לְתַפּוֹס גַּם חוֹמְרֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם חוֹמְרֵי בְּנֵי נַח, הֵרִי שְׁעֵלֶיךָ נֹאמַר (קֹהֶלֶת ב, טו) זֶה־הַכְּסִיל בַּחֶשֶׁךְ הוֹלֵךְ, שֶׁאַתָּה תוֹפֵס שְׁתֵּי חוֹמְרוֹת הַסּוֹתְרוֹת זֶה אֶת זֶה (ר"ה יד, ב), שֶׁאַתָּה דִּין שׁוּגָג כְּמִזִּיד וְגַם אוֹנֵס כְּרָצוֹן, הִיתְכֵּן שְׁבַח־טְרַפּוֹת שְׁנֵי דְבָרִים הִלְלוּ בְּבַת אַחַת שִׁתְּחַיִּיבוּ, אֵלֹא אֲדַרְבָּה, מִמָּה נִפְשָׁךְ, אִם יֵשׁ לָהֶם דִּין יִשְׂרָאֵל, הֵרִי הֵם פְּטוּרִים מִטַּעַם שֶׁהֵם שׁוּגְגִים. וְאִם יֵשׁ לָהֶם

הָיָה'. וּמִשׁוֹם הָכִי אָמַר, אוֹתוֹ הַיּוֹם, שְׁשָׁה בְּסִינּוֹן הָיָה וְכוּ', מִי שֶׁעֲתִיד לְקַבֵּל תּוֹרָה וְכוּ'. וְאִיתָא בְּיַלְקוּט שְׁמַעוֹנֵי יַחֲזַקָאֵל (רמזו שנה), עַל פְּסוּק (יחזקאל יח, ד)

עֲתִידוֹן לְקַבֵּל הַתּוֹרָה, לֹא הָיָה גּוֹאֲלָם אִף שְׁיֻכּוּלִים לְהִיּוֹת נְדוּנִים בְּאֲנוּסִים, וְקָרָא כְּתִיב (שמות ג, יב) 'בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר עֲבוּדָה זָרָה וְחַטָּאוּ בְשָׂר עֲבִירוֹת'¹⁷, וְקָרָא כְּתִיב (שמות ג, יב)¹⁸ 'בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה', שֶׁהַזְכוּת שֶׁעֲמַדָה לְיִשְׂרָאֵל לְצַאת מִמִּצְרַיִם, הִיא מֵה שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְלַעֲבוֹד לְפָנֵי ה' עַל יַדֵּי קַבְלָתָהּ¹⁹.

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאָר

יִשְׂרָאֵל, יִלְקַח בְּיוֹם זֶה. וְזִכּוּתָהּ שֶׁל קַבְלַת הַתּוֹרָה, הִיא שֶׁעֲמַדָה לְמֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִטְבַּע מִשֶׁה בִּיאֹר, וְיוּכַל לְגַאֲוֵל אֶת יִשְׂרָאֵל, כִּי הִיּוֹת שֶׁעֲתִידִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, רֵאוּם הֵם לְהִיגָאֵל, וּמוֹכַרְח עֲתָה מִשֶׁה לְהִינְצֵל שֶׁהָרִי הוּא מוֹכֵן לְגַאֲלָם.

עַל פִּי הַתּוֹרָה מִתְכַּפֵּר הַחַטָּא בְּקִרְבָּן וְכֵן נִתְכַּפְּרוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם

וְעוֹד יֵשׁ לְהוֹסִיף וּלְבַאֵר בְּדַבְרֵי רַבִּי אַחָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, שְׁדוּקָא זְכוּת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא מִשֶׁה עֲתִיד לְקַבֵּל בְּיוֹם זֶה, הַגִּינָה עֲלֵיו שֶׁלֹּא לְהִטְבַּע בִּיאֹר, שֶׁמִּלְבַּד מֵה שֶׁזְכוּת קַבְלַת הַתּוֹרָה עוֹמַדָת לְיִשְׂרָאֵל, יֵשׁ בָּהּ גַּם כֵּן תְּשׁוּבָה עַל מַה שֶׁקְטָרְג שֶׁר שֶׁל מִצְרַיִם עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁעֲבָדוּ עֲבוּדָה זָרָה, שֶׁעַל פִּי הַתּוֹרָה יִתְכַּפְּרוּ חַטָּאֵי יִשְׂרָאֵל כְּשִׁיבִיאוּ קִרְבָּן, וּבַהֲקָדָם מֵה דְאִיתָא בְּיַלְקוּט שְׁמַעוֹנֵי יַחֲזַקָאֵל (רמזו שנה)²⁰, עַל

נִתְבַּר שֶׁאֵינִם נִידוּנִים כְּעוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה מִפְּנֵי הִיּוֹתָם טְרוּפִים וְאֲנוּסִים, אֵינִן דִּי בַכַּךְ לְהַזְכִּיר וְלַעֲוֹרֵר אֶת סִיבַת הַצִּלָּתָם, שֶׁהָרִי אִם לֹא הָיָה יִשְׂרָאֵל עֲתִידוֹן לְקַבֵּל הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְלִקְיִים מִצְוֹתֶיהָ, לֹא הָיָה הַקַּב"ה גּוֹאֲלָם מִמִּצְרַיִם, אִף שְׁיֻכּוּלִים לְהִיּוֹת נְדוּנִים בְּאֲנוּסִים עַל מַה שֶׁעֲבָדוּ עֲבוּדָה זָרָה וְחַטָּאוּ בְשָׂר עֲבִירוֹת²¹, וְקָרָא כְּתִיב (שמות ג, יב)²² 'בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה', שֶׁהַזְכוּת שֶׁעֲמַדָה לְיִשְׂרָאֵל לְצַאת מִמִּצְרַיִם, הִיא מֵה שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְלַעֲבוֹד לְפָנֵי ה' עַל יַדֵּי קַבְלָתָהּ²³.

וּמִשׁוֹם הָכִי, אָמַר רַבִּי אַחָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, שֶׁאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהִנִּיחוּ בּוֹ אֶת מֹשֶׁה רַבִּינוּ בְּתִיבָה לְיִאֹר, שְׁשָׁה בְּסִינּוֹן הָיָה וְכוּ', וְאִמְרוּ מִלֵּאכִי הַשֵּׁרֶת, מִי שֶׁעֲתִיד לְקַבֵּל תּוֹרָה וְכוּ' בְּהַר סִינַי בְּיוֹם זֶה בְּשִׁבִיל

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

עֲתִידִים לְקַבֵּל הַתּוֹרָה עַל הָהָר הַזֶּה, לְסוּף שְׁלוֹשָׁה חֳדָשִׁים שִׁיבְּצָאוּ מִמִּצְרַיִם. וּבְאֲלֻשִׁיךְ פִּירֵשׁ, שֶׁאִמְרוּ הַקַּב"ה לְמֹשֶׁה, מֵה שִׁישְׂרָאֵל עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, אֵל תַּחוּשׁ, כִּי הֵלֵא אֵינִן זֶה, רַק רַע מוֹדְבֵק מִמִּצְרַיִם לְהִיּוֹתָם בְּחוּכָם. אִךְ בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים לְבָדוּ, וְלֹא אֶת עֲבוּדָה זָרָה, עַל הָהָר הַזֶּה, כִּי אֵינִן חַטָּאִים זֶה שׁוֹרֵשֵׁי לְהֵם. לֹא לְשׁן הִילְקוּט, 'הִנֵּפֵשׁ הַחוּטָאֵת הִיא תְּמוֹת', שֶׁאֵלוּ לְחַכְמָה, חוּטָא מְהוּ עֲנָשׁוּ. אִמְרוּ לְהֵם, 'חַטָּאִים תְּרַדּוּף רַעָה'. שֶׁאֵלוּ לְנִבּוּאָה, חוּטָא מְהוּ עֲנָשׁוּ. אִמְרוּ לְהֵם,

מִשֶׁה לְהִנְצֵל מִן הַיֹּאֵר, כְּדִי שְׁיֻכַּל לְגַאֲוֵל אֶת יִשְׂרָאֵל. לְד. מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן רַבְּנֵי נְרָאָה, שֶׁלְרַב אַחָא אֵינִם נִידוּנִים כְּאֲנוּסִים. וְאִפְשֵׁר שְׁסוּבֵר שְׁדִינִם רַק כְּשׁוֹגְגִים, רֵאָה בְּדַבְרֵי הַפְּרִשְׁת דְּרַכִּים שֶׁהוּבְאוּ בְּהַעֲרָה לְעִיל, שְׁדַקְדַּק בְּלִשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ שֶׁנִּקְטָ שׁוֹגְגִים וְאֲנוּסִים. לְה. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וַיֹּאמֶר כִּי אֶהְיֶה-עִמָּךְ וְזֶה לְךָ הָאוֹת כִּי אֲנִכִּי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה'. לֹא וְכִמּוּ שְׁפִירֵשׁ רַש"י (שם), וְשִׁשְׁאֵלָת מֵה זְכוּת יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל שִׁיבְצָאוּ מִמִּצְרַיִם, דְּבַר גְּרוּל יֵשׁ לִי עַל הוֹצֵאָה זֶה, שֶׁהָרִי

ישראל עתה חוטאים ואינם ראויים להנאל, הלא לפי תשובת התורה, התקון שלהם הוא להביא קרבן, אם פן, צריך שתתן להם מקום וסיוע שיוכלו להקריב קרבן, ולא לכלותם ולהשחיתם, ומשום הכי, ראויים הם להנאל לפי דעת התורה, ובשביל זה צריך להציל את משה, פרי שיהיה המושיע שלהם.

'הנפש החטאת היא תמות', שאלו לחכמה, חוטא מה ענשו. אמרה להם, 'חטאים תרדף רעה' (משלי יג, כא). שאלו לנבואה, חוטא וכו', אמרה להם, 'הנפש החטאת היא תמות'. שאלו לתורה, חוטא וכו', אמרה להם, יביא קרבן ויתכפר וכו'.

וכך אמרו מלאכי השרת, אף אם

זרע שמשון המבואר

בשעה שאמו של משה הניחתו בתיבה לתוך היאור, אף אם ישראל עתה במצרים הם חוטאים, ולכך אינם ראויים להנאל, הלא לפי תשובת התורה, התקון שלהם הוא להביא קרבן, אם פן, צריך שתתן להם לישראל מקום וסיוע שיוכלו להקריב קרבן ויכפר להם ויגאלו, ולא לכלותם ולהשחיתם. ומשום הכי, ראויים הם להנאל לפי דעת התורה העתידה להנתן ביום זה, ובשביל זה צריך להציל את משה שלא להטבע ביאור, פרי שהוא יהיה המושיע שלהם, ויוכלו להקריב קרבנות לפניך ולהתכפר.

הפסוק (יחזקאל יח, ד)^ט 'הנפש החטאת היא תמות', שאלו לחכמה - חכמת שלמה^ט, חוטא מה ענשו - איזו חומרת עונש ראוי שיבוא עליו. אמרה להם החכמה, 'חטאים תרדף רעה' (משלי יג, כא)^י, ראוי לחוטאים שהרעה תרדפם. שאלו לנבואה - בדברי הנביאים^י, חוטא וכו' מהו ענשו, אמרה להם, 'הנפש החטאת היא תמות' - אין לה תקנה אלא בעונש מיתה. שאלו לתורה, חוטא וכו' מהו ענשו, אמרה להם, יביא קרבן ויקריבנו לה' ויתכפר וכו'^{יב}.

וכך אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה,

ציונים ומקורות

ישלם טוב. מא. ע"פ שיירי קרבן (שם). והפני משה פירש, שמצד החכמה ומצד הנבואה לא היה לחוטא תיקון, עיי"ש. מב. ראה מהרש"א (יומא לו, ב ח"א ד"ה וכן בשלמה), שתשובת התורה שיביא קרבן ויתכפר לו, היינו על השוגג. וכן בחושב מחשבות (מאמר א - נוי בגדי שש, לירושלמי מכות ז, א) כתב, שלתורה שאלו על החוטא בשגגה, שזה בא מחסרון לימוד התורה שאינו יודע איזה הוא חטא. והשיבה התורה, יביא קרבן כדרך החוטא בשגגה. נוראה בהערה לעיל בסמוך, שהובא מדברי הפרשת דרכים שישראל היו נידונים כשוגגים, ששייך

הנפש החוטאת היא תמות'. שאלו לתורה, חוטא מהו ענשו. אמר להם, יביא אשם ויתכפר לו. שאלו להקב"ה, חוטא מהו ענשו, אמר להם, יעשה תשובה ויתכפר לו, הדא הוא דכתיב (תהלים כה, ח) 'טוב וישר ה' על כל יורה חטאים בדרך'. וראה עוד בדברי רבינו בפרשת תצוה (אות ג) ובפרשת צו (אות ו), שהרחיב בביאור דברי הילקוט. לה. לשון הפסוק, 'הן כל הנפשות לי הנה נפש האב ונפש הבן לי הנה הנפש החטאת היא תמות'. לט. ע"פ שיירי קרבן (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו). מ. לשון הפסוק, 'חטאים תרדף רעה ואת צדיקים

פסוק שלח את עמי ויחגו לי ויחגו לי במדבר, ודרך שלשת ימים ויזבחה וכו' ויזבחה

ומזה יצא לנו טוב טעם, במה ששלח הקדוש ברוך הוא לפרעה, 'שלח את עמי ויחגו לי במדבר' (שמות ה, א), וכן 'דרך שלשת ימים נלך במדבר ויזבחנו לה' אלהינו' (שם ח, כג), דמה אכפת לתן טעם זה לפרעה, ולמצא עלה זו. אלא, לפי שמדת הדין היתה

מקמרת על ישראל שהיו רשעים והיו חיבים מיתה, משום הכי, רצה לרמוז להם הקרבן, שעל ידי הקרבן הם מתכפרים. וזהו הטעם שביציאתם ממצרים צוה להם דוקא על הקרבן, דהינו קרבן פסח.

זרע שמשון המבואר

ובכל זה מיושב מה שהוצרך למשה הזכות של שירת הים או של מתן תורה כדי להנצל מהיאור, אף שמתחילתו היה מתוקן להיות גואלם של ישראל, וגם לא הועילו לו זכויות אחרות, לפי שמשירת הים ומתן תורה התברר שאכן ישראל ראויים להגאל, ולכן אינו ראוי שגואלם יטבע ביאור.

הקב"ה רצה שישראל יקריבו במדבר קרבנות שיכפרו עליהם

ומזה שהתברר שמה שהגינה זכות מתן תורה על משה, הוא מפני שהתורה חידשה כפרה על ידי הקרבנות, יצא לנו טוב טעם - טעם טוב בביאור מה ששלח הקדוש ברוך הוא על ידי משה רבינו שיאמר לפרעה (שמות ה, א), 'שלח את עמי ויחגו לי - ויזבחו לפני זבחים', במדבר, וכן אמר לו 'דרך שלשת ימים נלך במדבר

ויזבחנו לה' אלהינו' (שם ח, כג), דלכאורה יש לדקדק, מה אכפת לתן טעם זה לפרעה שיציאת מצרים היא בשביל לזכות קרבנות להקב"ה במדבר, ולשוב למצרים לאחר מכן, ולמצא עלה - סיבה זו, שהרי בודאי עיקר הטעם ליציאת מצרים היה כדי לקבל את התורה, ולנחול את ארץ ישראל, ולא לשוב למצרים לאחר זמן מועט¹⁰.

אלא התירוץ לכך הוא, לפי שמדת הדין היתה מקמרת על ישראל שהיו רשעים והיו חיבים מיתה, ואינם ראויים לגאולה. משום הכי, רצה הקב"ה לרמוז להם הקרבן, שעל ידי הקרבן שהם יקריבו במדבר, הם מתכפרים על עוונותיהם ויהיו ראויים לגאולה.

וזהו גם כן הטעם, שביציאתם ממצרים, צוה להם הקב"ה דוקא על הקרבן - ולא

ציזנים ומקורות

הפסוק, 'דרך שלשת ימים נלך במדבר ויזבחנו לה' אלהינו פאשר יאמר אלינו. מו. והיינו שמקשה רבינו שהיה ראוי לומר לפרעה את האמת, שרצה שיוציאם ממצרים יציאה עולמית. וראה אור החיים (שמות ג, יח), שהכוונה היתה כדי להטעות את פרעה ומצרים, וירדפו אחריהם, ויטבעו

בזה כפרה על ידי קרבן]. מג. לשון הפסוק, יאחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה כה אמר ה' אלקי ישראל שלח את עמי ויחגו לי במדבר. מד. ע"פ אבן עזרא שם. וכן מבואר בחגיגה (י, ב). וראה בחגיגה (ו, ב, ברש"י ד"ה שחגיגה) שהשלמים שהקריבו במדבר נקראו קרבן חגיגה. מה. לשון

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

על מצוה אחרת, דְּהִינוּ קָרְבַּן פֶּסַח^מ, לפי ידי כן הם ראויים לגאולה וליציאת מצרים^מ.
שהקרבות מכפרים על החטאים, ועל

ציונים ומקורות

בא לכפר על השגגה, עיי"ש. מה. סיכום:
א. בגמרא הובאו שתי שיטות מה לימדו המלאכים סנגוריא על משה, לרבי חנינא מפני שביום זה הוא עתיד לומר שירה, ולרבי אחא מפני שיקבל בו התורה לישראל. ב. יש לתמוה על שלא הועילו זכויותיו של משה להצלתו, ומדוע נקטו המלאכים בדבריהם זכויות אלו. ג. ישראל לא היו ראויים להגאל מפני שחטאו במצרים, וגם שלא התפללו אל הקב"ה שיגאלם. והוא כל שכן ממה שבימי מרדכי לא היו נגאלים בלא תפילה, ולימוד המלאכים זכות עליהם. ד. אכן הסנגוריא לא היתה כלפי משה, אלא כלפי ישראל, לומר שהם ראויים להיגאל, וממילא גם משה שמתוקן לגאלם לא יטבע ביס, [ואם הם לא היו ראויים להיגאל, אכן גם אין צריך משה להיגאל], לרבי חנינא ממה שניצלו ישראל ביס ואילו המצריים טבעו בו, מוכח שאינם נחשבים כחוטאים, כיון שחטאו משום שהיו מבולבלים ואנוסים, ואם כן ראוי משה רבינו להושיעם, ולהנצל בשביל כך. ה. לרבי אחא אין לפוטרים מחטאיהם משום טענת אונס, אלא יש להושיעם מפני שיקבלו התורה והיא זכות להם, ואף תועיל להם קבלתה, שלפי התורה הבאת קרבן תכפר על מה שחטאו, והיינו מה שיקריבו קרבן פסח ומה שיזבחו זבחים במדבר, ובשביל כך ראוי משה להנצל, ולגאול אותם ממצרים.

ב. מו. רבינו מחדש, שגם קרבן פסח מצרים בא לכפרה. וראה רמב"ן (כתובות לב, א ד"ה שכן) שדן אם קרבן פסח בא לכפרה. ובאלשיך (שמות יב) כתב וז"ל, הנה חטאו ישראל במצרים בעבודה זרה. והנה העון ההוא כלל דברים רבים. א. חילול ה' כי ברבים עזבו את ה' בתבנית שה אוכל עשב. ב. זביחת קרבנות לפניה, וגם קבלת דמן, וגם אכילה מזבחי מתים מתקרובת העבודה זרה. ג. כריעה והשתחויה לפניה. והנה על כל אלה בא האלהים למרק עון ישראל ולטהרם מאשמותם. ועל כן, על האחד, והוא, חילול ה', על כן לעומת זה יקדשו את ה' ויערו למות נפשם בארבעה ימים שהיה שה לבית קשור בכרעי מטתו ארבעה ימים, מסתכנים למות בידי המצריים וכו'. ועל הדבר השני שעבדו את השה בזבחים, שעל כן היה ראוי בשלח יעבורו גם הם בזה, זה חסדו יתברך אשר עשה שקבל תמורתה את שחיתת השה, כדין ציבור שעבדו עבודה זרה שדינם בסייף. והיה זה להם בזכות יצחק, כי כאשר קבל יצחק על עצמו לישחט קרבן לה' לקדש שמו, קבל תמורתו את האיל תחתיו, כן גם לישראל אחר שהערו למות נפשם, קבל הוא יתברך השה תמורתם. ומבואר מדבריו, שאכן בהקרבת קרבן פסח נתכפר להם לישראל כל חטאתם. ובספר איש מבין (ח"א דרוש א' לס"ת, עמוד ע, ב) הרחיב להביא דברי האחרונים בענין כפרת הקרבן פסח, וביאר שהוא

לועד בתורת זרע שעשון

רוצה להבין יותר?!
מעוניין לשמוע ווארט קולע
בענייני הפרשה?!
רעיון קצר ונפלא בענינים אחרים?!
שיעור תמציתי על דרוש שלם?!

בלשון הקודש * באידיש
באנגלית * בצרפתית

מקול זרע שעשון

ארץ ישראל
02-80-80-600

עדור חדש!

3 דקות עם זרע שעשון

ליעברית 130 * לאידיש 230 * לאנגלית 330

ארה"ב
716-229-4808

לונדון
0333-300-2515